

yttersoe

Fra: yttersoe [yttersoe@restaurering.net]

Sendt: 18. februar 2007 23:05

Til: 'Dyveke Bast'; 'tovev@vfk.no'; 'vasvik@online.no'; 'Ivar Ramberg'; 'ivar.ramberg@c2i.net'

Hei

sender over vår kommentar til NIKUs rapport.
samt rapporten som TF var så elskverdige å skaffe oss.
si fra om dere ser momenter som bør med.
rk

Kommentar til NIKUs rapport om Øvre Verksgård

NIKUs rapport er ytterst sparsom rundt Øvre Verksgårds eldre historie. Etter min oppfatning er den eldre historien av vesentlig betydning for å vurdere verdien av miljøet på Øvre Verksgård. Dette gjelder spesielt Øvre verksgårds sentrale plassering midt i jernverket og den direkte forbindelsen til masovnene på østsiden og snekker og belgmakerverkstedet på vestsiden.

NIKU skriver om lagerkomplekset: ” *en plassering og et volum fra Fritzøe Jernverks eldste tid; da som kull-lagre (”kullhus”) til masovnene i den nedenfor beliggende såkalte ”Hammerdalen”*. Det er verd å merke seg at masovnene lå i direkte tilknytning til Øvre verksgård hvor det var både kullagre (ved klokkeboden) og malmhus (nærmere skrenten mot Hammerdalen). I tillegg var det materiallager mot Kirkegaten med tilknytning til verkstedet og tørkehuset i Kirkegaten 2 og 2b. Øvre Verksgård var derfor gjennom hele jernverkstiden en sentral del av verksområdet og verkets eneste plassdannelse frem til 1850-tallet. Øvre verksgård er et kjerneområde og bindeledd mellom verkets begynnelse i Hammerdalen og verkets avslutning i Kirkegaten. Det burde derfor være av stor betydning hvordan Øvre verksgårds miljø videreføres gjennom bevaring/konvertering eller rivning/nybygging. Dette momentet er overhodet ikke berørt i NIKUs rapport.

NIKU legger avgjørende vekt på at vedlagrene ble oppført fra 1918 for å betjene Larviks befolkning. De hevdes derfor å være uten særlig verneverdi. Mye tyder imidlertid på at den vestre og den nest siste fløyen mot øst er eldre enn 1918 og oppført nærmere 1900. Opprinnelsen til anlegget er dermed knyttet til bedriftens historie, hvilket også er tilfelle om vedlagring for hele Larvik skulle vært formålet. Vi kan ikke helt se hvordan lagrenes sosialhistoriske betydning skulle svekkes av den ene eller annen tilknytning. Heller ikke NIKUs eldre vurdering godtgjorde tilknytning til jernverksperioden. Da er i begge tilfeller tilknytningen til bedriften ens og vi kan ikke se hvordan det nå skulle medføre lavere verneverdi, men høyere verdi i den opprinnelige uttalelsen.

Det store vedskuret fra 1939 som NIKU referer til antar vi å være den bakenforliggende lange hovedfløyen. De mindre fløyene er med all sannsynlighet til dels eldre. NIKU fremfører ikke overbevisende fakta rundt en så sen datering av det meste av anlegget.

NIKU fremfører at ”*det i løpet av 2. verdenskrig påsatte branner, i form av sabotasjeaksjoner, henholdsvis i 1943 og 1944. Dette skyldtes knottproduksjonen til bilbrensel i mangel av bensin. Brannomfanget er ukjent.*” Vårt kilde til branner i området er Leif Kristensen, motstandsmann og NKP medlem under krigen og senere kommunepolitiker gjennom et langt liv og ”soting”. Leif Kristensen har poengtert til meg at det ikke har vært branner på Øvre verksgård. En fløy av den gamle kjettingsmia brant under krigen. Den lå imidlertid langsetter Nedre Fritzøegate der det etter brannen ble oppført en teglstensmur. Dette var ikke en sabotasjeaksjon, men et uhell. Den eneste sabotasjeaksjonen i området var den påsatte brannen i Høvleriet i 1944. Høvleriet brant da helt ned. Lagerkomplekset har i følge Leif Kristensen aldri vært rammet av brann.

NIKUs eneste vurdering av verneverdien lyder slik: *”Etter NIKUs vurdering har ikke bygningene meget stor verneverdi.”* Til denne setningen kan man følge opp uten å komme i motstrid: Lagrene har stor verneverdi. NIKUs vurdering åpner for det meste og sier svært lite.

Jeg vil karakterisere verneverdien til vedlagrene som meget høy etter følgende vernekriterier: I den opprinnelige analysen som NIKU nå har forlatt ble de relevante verneverdiene uttrykt slik: *”samfunns- og sosialhistorisk, som symbol, som representativ/sjelden type (forsvunnet fra andre jernverksanlegg, men bevart her) samt miljøskapende og teknikkhistorisk.”*

Nå blir vi ikke gjort delaktig i NIKUs nye vurderingsgrunnlag, men oppfordres til å godta en ubegrunnet påstand.

Vi finner det bemerkelsesverdig at Fortidsminneforeningen ikke ble presentert for rapporten, men kun med en mangelfull og noe annerledes gjenfortelling av innholdet i kopi av et brev til Treschow. Det var vanskelig å få rapporten fra NIKU, men takket være Treschow Fritzøes bejhelpelighet fikk vi den likevel i hende. For oss fremstår NIKUs brev i kopi til Fortidsminneforeningen som myntet på å slå tilbake foreningens engasjement i saken. Etter å ha lest rapporten fremstår NIKUs omskriving som desto merkeligere og vi spør oss hva motivet kan ha vært.

Ragnar Kristensen